

Державна установа «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва Національної академії медичних наук України»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ»
Протокол № 2 від 14.03.2023р.

Введено в дію наказом директора
від 24.06.2023р. №1д/29

Робоча програма

**Навчальної компоненти
«Соціальні детермінанти здоров'я населення»**

Галузь знань:	22 Охорона здоров'я
Освітньо-науковий рівень:	Доктор філософії
Спеціальність:	229 Громадське здоров'я
Освітньо-наукові програми:	ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА «ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я»
Вид:	Вибіркова
Кількість кредитів ЄКТС:	2
Кількість змістовних модулів:	2
Форма контролю:	залік
Мова навчання:	українська
Форма навчання	денна очна

Робочу програму навчальної дисципліни «Соціальні детермінанти здоров'я населення» розроблено на основі освітньо-наукової програми, навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти третього освітньо-наукового рівня доктор філософії для спеціальності «Громадське здоров'я» та відповідних нормативних документів.

Автори програми:

- Гозак Світлана Вікторівна – завідувачка лабораторії соціальних детермінант здоров'я дітей, доктор медичних наук
- Рудницька Ольга Петрівна – завідувачка науково-координаційного відділу, кандидат медичних наук

Опис навчальної дисципліни

Дисципліна «Соціальні детермінанти здоров'я населення» є важливою складовою частиною професійної підготовки наукових спеціалістів. Курс забезпечує теоретичне підґрунтя для формування компетентностей, передбачених у профілі здобувача освітньо-наукового ступеня «доктор філософії»; його вивчення сприяє оволодінню теоретичними знаннями процесів формування здоров'я на популяційному рівні та практичними навичками промоції здоров'я як основної складової діяльності фахівця з Громадського здоров'я. Робоча програма навчальної дисципліни «Соціальні детермінанти здоров'я населення» розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Положення про підготовку докторів філософії та докторів наук ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ», освітньо-наукової програми здобувачів ступеня доктора філософії на третьому освітньо-кваліфікаційному рівні галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 229 «Громадське здоров'я» та відповідних нормативних документів.

Мета навчальної дисципліни – формування у аспіранта ґрунтовних знань про соціальні детермінанти здоров'я населення та набуття практичних навичок для застосування у сфері громадського здоров'я.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- формування розуміння соціальних детермінант здоров'я населення
- оволодіти методами вивчення та впливу на соціальних детермінант здоров'я населення
- сприяння виробленню цілісного погляду на значущість соціальних детермінант для охорони здоров'я населення.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії компетентностей:

Загальні науково-освітні компетентності

- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність працювати в міжнародному контексті.
- Здатність розв'язувати комплексні проблеми громадського здоров'я на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Здатність обирати коректні та інформативні методи та критерії оцінки (кінцеві точки) дослідження відповідно до цілей та завдань наукового проекту, інтерпретувати результати наукових досліджень, здійснювати їх аналіз та узагальнення

- Здатність презентувати проміжні і кінцеві результати власних наукових досліджень на різних рівнях як вітчизняної, так і зарубіжної наукової та експертної спільноти.

- Здатність до обміну науковим досвідом із світовим науковим товариством на засадах академічної доброчесності.

- Здатність до ефективного використання інтерактивних комунікаційних технологій для реалізації наукових та професійних комунікацій, навчання та професійного вдосконалення.

- Здатність до лідерства, керування колективом. Формування навичок корпоративної культури, професійної та корпоративної етики.

Спеціальні (фахові) компетентності

- Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері громадського здоров'я та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з громадського здоров'я та суміжних галузей.

- Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами, глибоке розуміння англійських наукових текстів у сфері громадського здоров'я.

- Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері громадського здоров'я, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

- Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти в сфері громадського здоров'я та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство під час їх реалізації.

- Здатність формулювати висновки, розробляти прогнози та аналізувати вплив різних детермінант на здоров'я населення, визначати потреби різних груп населення щодо збереження здоров'я, базуючись на інформації отриманій за результатами епідеміологічного аналізу, моніторингу стану довкілля та діяльності системи громадського здоров'я.

- Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

- Здатність ефективно використовувати сучасні стандарти та технології у вивченні, оцінці, прогнозуванні та керуванні громадським здоров'ям

- Здатність виявляти потребу в додаткових знаннях та підтримання вмотивованості щодо набуття нових знань з громадського здоров'я та за напрямком наукових досліджень.

- Здатність знаходити і аналізувати необхідну інформацію для вирішення завдань, які важко формалізуються. Здатність приймати рішення в галузі охорони здоров'я.

- Здатність до впровадження нових знань у сфері громадського здоров'я в практику освіти, охорони здоров'я та інші сектори суспільства.

Результати навчання.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (в сукупності з іншими освітніми компонентами):

ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання у сфері громадського здоров'я і на межі галузей знань, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

ПРН02. Планувати і виконувати теоретичні дослідження у сфері громадського здоров'я та з дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного інструментарію та дотриманням норм професійної і академічної етики, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

ПРН03. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми громадського здоров'я державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

ПРН04. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу проблем громадського здоров'я, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

ПРН05. Критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми громадського здоров'я.

ПРН06. Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання та професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми громадського здоров'я, а також програмні документи (стратегії, пріоритетні напрями, програми, концепції), з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів, міжнародного досвіду, правового і ресурсного забезпечення.

ПРН07. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

ПРН08. Моделювати і прогнозувати розвиток епідемічного процесу, стану здоров'я населення, тенденції розвитку сфери громадського здоров'я, її управлінської, експертної та іншої діяльності.

ПРН10. Працювати фахівцем у сфері громадського здоров'я.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ:

В кінцевому результаті опанування дисципліни аспірант повинен **знати** :

- визначення соціальні детермінанти здоров'я населення
- характеристики соціальних детермінант
- значущість соціальних детермінант для охорони здоров'я населення.

Аспірант повинен **вміти**:

- визначати вплив соціальних детермінант на формування здоров'я населення
- розробляти стратегії та тактики в охороні здоров'я населення з позицій впливу на соціальні детермінанти

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Соціальні детермінанти здоров'я населення» базується на знаннях дисципліни «Громадське здоров'я», «Методологія організації та проведення моніторингу показників здоров'я населення», «Міжнародна політика в галузі охорони здоров'я» та готує здобувачів до здійснення фахової науково-дослідної практики та написання і оформлення дисертаційної роботи.

Програма навчальної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни складається з двох модулів, які є логічно послідовними та відносно залежними. Засвоєння матеріалу контролюється проведенням заліку.

Для вивчення навчальної дисципліни «Соціальні детермінанти здоров'я населення» передбачено 60 годин (2 кредити ЄКТС).

Змістовний модуль 1. Сучасні погляди на проблеми здоров'я.

Тема 1. Що таке «детермінанти» та «детермінанти здоров'я» зокрема. Для чого необхідно вивчати детермінанти здоров'я. Скільки є детермінант здоров'я. Групи детермінант, теорії та концепції формування понять.

Тема 2. Глобальні суспільно-політичні детермінанти: глобальні структури управління, національна політика держав, економічна глобалізація, міжнародна торгівля, міграційні процеси, міжнародні конфлікти, мережі зв'язку, політичні системи та державне управління. Ступінь впливу детермінант на здоров'я населення та їх зміни з часом.

Тема 3. Характеристики соціальних детермінант. Соціальні детермінанти: демографічні, територіальні, поведінкові. Соціальний захист, соціальний капітал, соціальні конфлікти. Ранній період життя, освіта, гендер, соціальний та суспільний контекст.

Змістовний модуль 2. Стратегії та тактики в охороні здоров'я населення з позицій впливу на соціальні детермінанти

Тема 4. Детермінанти оточення. Вплив на здоров'я побудованого оточення. Основні напрями розвитку планування та забудови населених місць у контексті створення безпечних умов життєдіяльності людини.

Тема 5. Система охорони здоров'я як соціальна детермінанта. Структури, організації та процеси, призначені для задоволення потреб населення в охороні здоров'я. Системи охорони здоров'я, їх організація, фінансування. Управління системою охорони здоров'я України.

Тема 6. Способи задоволення на національному та регіональному рівні потреб населення щодо здоров'я, проведення оцінки ризиків і розв'язання проблем у сфері громадського здоров'я. Соціальні детермінанти здоров'я дітей.

Структура навчальної дисципліни

Назва змістовних модулів і тем		Кількість навчальних годин			
		всього	лекцій	семінарів / практичних	самостійних
1	2	3	4	5	6
<i>Змістовний модуль 1</i>					
Сучасні погляди на проблеми здоров'я					
1	Тема 1. Що таке «детермінанти» та «детермінанти здоров'я» зокрема.	10	2	2	6
2	Тема 2. Глобальні суспільно-політичні детермінанти	10	2	2	6
3	Тема 3. Характеристики соціальних детермінант	10	2	2	6
	Разом за змістовним модулем 1	30	6	6	18
<i>Змістовний модуль 2</i>					
Стратегії та тактики в охороні здоров'я населення з позицій впливу на соціальні детермінанти					
4	Тема 4. Детермінанти оточення.	10	2	2	6
5	Тема 5. Система охорони здоров'я як соціальна детермінанта	10	2	2	6
6	Тема 6. Соціальні детермінанти здоров'я дітей.	10	2	2	6
	Разом за змістовним модулем 2	30	6	6	18
	Усього навчальних годин	60	12	12	36

Теми практичних/семінарських занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Теорія детермінант здоров'я. Історичний розвиток наукової думки.	2
2	Ступінь впливу детермінант на здоров'я населення та їх зміни з часом.	2
3	Різноманіття соціальних детермінант. Їх позитивні та негативні аспекти впливу	2
4	Сучасне планування та забудова території населених місць . Оцінка соціально-планувальної території зон житлової забудови, об'єкти соціальної інфраструктури.	2
5	Системи охорони здоров'я України.	2
6	Соціальні детермінанти здоров'я дітей.	2

Самостійна робота складається з написання есе або рефератів за темами:

№	Назва теми	Кількість годин
1	Для чого необхідно вивчати детермінанти здоров'я. Скільки є детермінант здоров'я.	3
2	Групи детермінант здоров'я, теорії та концепції формування понять.	3
3	Соціальні детермінанти: демографічні, територіальні, поведінкові.	3
4	Соціальний захист, соціальний капітал, соціальні конфлікти. Ранній період життя, освіта, гендер, соціальний та суспільний контекст.	3
5	Вплив на здоров'я побудованого оточення.	3
6	Основні напрями розвитку планування та забудови населених місць у контексті створення безпечних умов життєдіяльності людини.	3
7	Структури, організації та процеси, призначені для задоволення потреб населення в охороні здоров'я.	3
8	Системи охорони здоров'я, їх організація, фінансування. Управління системою охорони здоров'я України.	3
9	Способи задоволення на національному та регіональному рівні потреб населення щодо здоров'я, проведення оцінки ризиків і розв'язання проблем у сфері громадського здоров'я.	3
10	Способи впливу на соціальні детермінанти	3
11	Стратегії та тактики в охороні здоров'я населення з позицій впливу на соціальні детермінанти	3
12	Гігієнічні принципи регламентації умов життєдіяльності дітей.	3

Індивідуальні заняття

Індивідуальні заняття навчальним планом не передбачені.

Методи навчання

Видами навчальної діяльності аспірантів навчальною програмою передбачені: лекції, семінарські заняття, практичні заняття, самостійна робота. Викладач обирає форму практичного заняття – семінар або практична робота, залежно від поточних умов, потреб навчальної та науково-дослідної діяльності аспіранта.

Успішність навчання значною мірою залежать від вмотивованості аспіранта, педагогічної майстерності викладача та вибору метода навчання. З метою підтримання вмотивованості аспіранта та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти під час вивчення дисципліни застосовуються такі методи і технології навчання: пояснювально-ілюстративний метод при викладенні лекцій, метод проблемного викладення, проблемна дискусія на семінарських заняттях, дослідницький метод, робота в малих групах, мозкова атака, презентація на практичних заняттях, написання письмових робіт та отримання знань у неформальній освіті при самостійній роботі та інше.

Методи контролю.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 200-бальною (рейтинговою) шкалою ЕКТС (ЕСТБ), національною 4-х бальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і вербальною («зараховано», «незараховано») системами.

Оцінювання опанування тем здійснюється в балах відповідно до таблиці.

Поточне оцінювання та самостійна робота						Сума
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	
33,33	33,33	33,33	33,33	33,34	33,34	200

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. Оцінка за кожне практичне заняття з дисципліни є комплексною, включає контроль теоретичної, практичної та самостійної підготовки, виставляється викладачем за традиційною чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та заноситься в журнал успішності.

На останньому практичному занятті проводиться перерахунок балів середнє арифметичне (СА) оцінок за традиційною шкалою, округлене до 2 (двох) знаків після коми, що ділиться на максимальну традиційну оцінку, а саме “5”, і множиться на максимальний бал за поточну навчальну діяльність, а саме

200 (максимальна кількість балів за дисципліну становить 100 балів) за формулою:

$$\frac{CA}{5} \times 200$$

Традиційна оцінка «2», в будь якому варіанті відповідає 0 балів та при загальному підрахунку не включається в СА.

Підсумкова семестрова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS, заноситься до журналу успішності, наприклад, так: 92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./Е тощо.

Підсумкова оцінка з дисципліни заноситься до академічної довідки про виконання відповідних освітньо-наукових програм у вигляді «*зараховано*» чи «*незараховано*».

Таблиця відповідності між національною шкалою оцінювання та шкалою ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
66-74	D	задовільно	
60-65	E		
0-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання

Навчально-методичне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення програми.

Для забезпечення реалізації робочої програми та відповідно до потреб освітньо-наукової діяльності аспірантів використовуються державні стандарти освіти, навчальні плани, освітньо-наукова програма, тематичні плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи, методичні рекомендації, підручники, посібники, нормативно-правові акти вітчизняні та міжнародні, інструктивно-методичні матеріали тощо.

Для проведення лекційних занять використовуються мультимедійні проектори, для проведення інформаційного пошуку та обробки результатів є комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, необмежений відкритий доступ до Інтернет-мережі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна (базова):

– Бердник О.В., Полька Н.С., Добрянська О.В. та ін. Дитяче населення крізь призму громадського здоров'я : монографія. К. : НВЦ «Медінформ», 2020. 200 с.

- Національний план заходів щодо неінфекційних захворювань. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnogo-planu-zahodiv-shchodo-neinfekciynih-zahvoryuvan-dlya-dosyagnennya-globalnih-cilej-stalogo-rozvitku>
- Бердник О.В., Зайковська В.Ю. Здоров'язберігаюча стратегія у гігієні навколишнього середовища. Довкілля та здоров'я. 2008. № 3. С. 18-23.асюк Н.О.
- Стратегічні цільові орієнтири нової Європейської політики «Здоров'я 2020» та шляхи досягнення в Україні / В. Ф. Москаленко, Т. С. Грузева, Л. І. Галієнко, Г. В. Іншакова. Харків, 2013. С. 125-137.
- Радиш Я.Ф., Васюк Н.О., Мельник Л.А. Менеджмент в охороні здоров'я. Управління організаціями у сфері охорони здоров'я. К. : НАДУ, 2015. 92 с.
- Наукові основи комплексної гігієнічної оцінки якості життя та адаптаційних можливостей сучасної учнівської і студентської молоді / О.В. Тимощук, Н.С. Полька, І.В. Сергета. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ». 2020. 272 с.
- Методи соціальної медицини /Під заг.ред. О.М. Очередька, О.Г. Процек. – Вінниця: Тезис, 2007.- 410с
- Введення в профілактичну медицину. Методологічні та історичні аспекти /В.В.Бабієнко, А.М.Гринзовський, Ю.М. Ворохта. Навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Слово», 2012. 232 с.
- Гребняк М.П. Профілактична медицина дітей і підлітків. Днепропетровск; Пороги, 2013. – 388 с.
- Комісія з питань соціальних детермінант здоров'я. Подолання прогалини між поколіннями. Всесвітня організація охорони здоров'я. URL: <https://is.gd/AAwogD>
- Гігієна дітей та підлітків : навч. посіб. для студентів ВНЗ III-IV рівня акредитації / [М. М. Надворний та ін.] ; за ред. д-ра мед. наук, проф. М. М. Надворного. - Одеса : Прес-кур'єр, 2014. - 263 с. : рис., табл. - Бібліогр.: с. 260-263.
- Наукові основи комплексної гігієнічної оцінки якості життя та адаптаційних можливостей сучасної учнівської і студентської молоді / О.В. Тимощук, Н.С. Полька, І.В. Сергета. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ». 2020. 272 с.
- Нові гігієнічні підходи до сучасного містобудування в Україні. Монографія. / В.В Махнюк, Є.А. Сердюк, В.В.Чорна, С.С. Гаркавий, В.Є.Лаптев / за заг. редакцією акад. НАМНУ А.М. Сердюка. – К : Міжрегіонарний видавничий центр «Медінформ», 2021. – 369с.
- Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі, схвалена Указом Президента України від 25 травня 2020 року № 195/2020
- Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів, затв. Наказом МОЗ України від 24.03.2016 № 234, зареєстр. в Міністерстві юстиції України 14 квітня 2016 р. за № 563/28693
- Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти, затверджений Наказом Міністерства охорони здоров'я України 25 вересня 2020 року № 2205, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 р. за № 1111/35394.

- Державні санітарні норми і правила влаштування, утримання, обладнання та організації роботи закладів, які надають послуги з комп'ютерної ігрової діяльності дітям, затверджені Наказом Міністерства охорони здоров'я України 15.12.2009 N 947, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 27 січня 2010 р. за N 93/17388.
- ДСанПіН 5.5.5.23-99 "Улаштування, утримання і організація режиму діяльності дитячих оздоровчих закладів", затв. постановою Головного державного санітарного лікаря України від 26 квітня 1999 р. N 23
- Державні санітарні норми та правила «Гігієнічні вимоги до улаштування, утримання і режиму спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, та навчально-реабілітаційних центрів» затв. Наказом Міністерства охорони здоров'я України 20.02.2013 № 144, Зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 14 березня 2013 р. за № 410/22942.
- ДСанПіН 5.5.6-138-2007 "Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей", затв. Наказом МОЗ України від 18.01.2007 N 13, зареєстр. в Міністерстві юстиції України 30 січня 2007 р. за N 77/13344.
- ДСанПіН 5.5.6.012-98 «Державні санітарні правила і норми безпеки іграшок та ігор для здоров'я дітей», затв. постановою Головного державного санітарного лікаря України від 30.12.1998р. №12
- ДСанПіН 3.3-182-2012 «Матеріали та вироби текстильні, шкіряні і хутрові. Основні гігієнічні вимоги», затв. Наказом МОЗ України №1138 від 29.12.2012р. зареєстрованим у Міністерстві юстиції 09.01.2013р. за №86/22618

Допоміжна:

- Хижняк М.І., Нагорна А.М. Здоров'я людини та екологія. К. : Здоров'я, 1995. 232 с.
- Громадське здоров'я: підручник для студ.вищих мед. навч. закладів / В.Ф. Москаленко, О.П.Гульчий, Т.С. Грузева [та ін..] . Вид. 3. Вінниця : Нова Книга, 2013. 560с.
- Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І. Даценко, Р.Д. Габович. Підручник, 2 видання. Київ: «Здоров'я», 2004. 792с.
- Навчання здорового способу життя на засадах розвитку навичок через систему шкільної освіти: оцінка ситуації. \ О.М. Балакірева, Л.С. Ващенко, О.Т. Сакович та ін. – К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2004. - 108 с.
- Гігієна та екологія : підручник / В. Г. Бардов, С. Т. Омельчук , Н. В. Мережкіна [и др.] ; Ред. В. Г. Бардов ; Міністерство охорони здоров'я України, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця. - Вінниця : Нова книга, 2020. - 472 с.
- Оцінка адаптаційно-резервних можливостей дітей шкільного віку в скринінгових дослідженнях: методичні рекомендації (10.13/101.13) / Н.С. Полька, С.В. Гозак, О.Т. Єлізарова, Т.В. Станкевич. – К, 2013. -21 с.
- Система профілактично-оздоровчих заходів з підготовки дітей старшого дошкільного віку до навчання у загальноосвітніх навчальних закладах: методичні рекомендації (62.13/154.13) / Н.С.Полька, І.М. Калініченко, С.В. Гозак, Т.В. Станкевич. – К, 2013. – 70с.

- Методики гігієнічної оцінки організації навчального процесу у загальноосвітніх навчальних закладах : методичні рекомендації (99.15/403.15) / Полька Н.С., Гозак С.В., Єлізарова О.Т. та ін. – К., 2015. - 38с.
- ДБН Б.2.2-12:2018 «Планування і забудова територій»
- ДБН В.2.2-4:2018 «Будинки і споруди. Заклади дошкільної освіти».
- ДБН В.2.2-3:2018 «Будинки і споруди. Заклади освіти».
- ДБН В.2.2-17:2006 «Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення»;
- ДБН В.2.2-9:2018 «Громадські будинки та споруди».
- Закон України «Про дошкільну освіту» від 2001 р., № 49.
- Закон України «Про охорону дитинства» із змінами і доповненнями.
- Закон України "Про фізичну культуру і спорт" від 24.12.1993 № 3808-12.
- Закон України «Про систему громадського здоров'я» від 6 вересня 2022 року № 2573-IX

Інформаційні ресурси.

- <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/a#Find> - законодавча база України;
- <http://www.ligazakon.ua/ru/> - законодавча база України;
- http://library.nlu.edu.ua/BIBLIOTEKA/INTERNET/R_4.htm - сайти наукових бібліотек України;
- <http://www.nbu.gov.ua/> - сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського;
- <http://www.library.gov.ua/> - сайт Національної медичної бібліотеки України.
- Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. <https://moz.gov.ua>
- Офіційний сайт ВООЗ <https://www.who.int>
- Офіційний сайт ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва НАМНУ». <http://health.gov.ua>
- База даних наукових статей Pubmed <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>
- База даних Elsevier <https://www.sciencedirect.com/>
- Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: www.moz.gov.ua. -
- Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <http://mon.gov.ua>.
- Офіційний сайт ВООЗ <https://www.who.int/>
- Науковий журнал з проблем медичної екології, гігієни, охорони здоров'я та екологічної безпеки «Довкілля та здоров'я». URL: <http://www.dovkil-zdorov.kiev.ua/Publ/dovkil.nsf/all/arhiv?opendocument>.
- Офіційний сайт ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва НАМНУ». URL: <http://www.health.gov.ua>
- Збірник наукових праць з проблем медичної екології, гігієни, охорони здоров'я та екологічної безпеки ГІГІЕНА НАСЕЛЕНИХ МІСЦЬ. URL: <http://www.hygiene-journal.org.ua/>